

Museus i exposicions temporals

Pere Freixas

EL PERÍODE COMPRES entre l'inici de la dècada dels 80 i gairebé la meitat de la dels 90 ha suposat per a la majoria dels museus de Catalunya la superació d'un retard de molts anys d'abandó i de vida lènguïda. En altres casos, aquesta etapa ha comportat també la implantació *ex novo* de la vida museística en poblacions on no n'hi havia hagut mai. Aquest ha estat el cas d'alguns museus de caràcter monogràfic nascuts a partir de l'existència o conformació d'una col·lecció.

Durant aquesta etapa, coincidint amb la plena normalització democràtica del país, les diferents administracions, i d'una manera preferent els ajuntaments, van propiciar la renovació de pràcticament tots els museus i la creació de nous equipaments museístics. Ha estat una dècada prodigiosa durant la qual s'ha aconseguit un *aggiornamento* dels centres museístics, alhora que també s'ha fet prendre consciència al públic de la seva existència i del seu potencial tant en l'àmbit de la formació com en el de la delectació.

Museu d'Història
de la Ciutat (Girona).
Sales d'exposicions temporals.
Exposició «L'època
de les catedrals», 1988.

Museu d'Art (Girona).
Exposició de Carles Sindreu.
Col·lecció de retrats
d'infants, 1996.

A banda de les dotacions de què han estat objecte els museus, tant amb personal qualificat com amb mitjans econòmics i tècnics suficients com per haver-los permès de constituir-se en els principals equipaments culturals al servei de la societat i, sobretot, en institucions útils per a tota mena de públics, l'acció principal que els ha tret de l'anonimat i els ha llançat a la màxima difusió ha estat en bona part el canvi d'actituds i d'estratègies dels seus promotors i responsables. De centres de recol·lecció, de conservació i d'exposició de béns patrimonials han passat a ser veritables pols d'atracció, a més de tenir la possibilitat de contemplar, tocar, jugar, etc., s'ofereixen tota mena d'activitats dins i fora del museu.

Tal vegada l'instrument més utilitzat en aquesta política de promoció i d'obertura ha estat la programació d'exposicions temporals. Gairebé tots els museus disposen de sales d'exposicions temporals per mostrar-hi col·leccions pròpies, instal·lar-hi les mostres sobre temes d'interès per a la comunitat local i general i també realitzar-hi activitats diverses. Les exposicions temporals han servit, sens dubte, perquè molta gent arribés a conèixer el mateix museu. Dit d'una altra manera, l'interès que sovint ha despertat el contingut d'una mostra temporal ha estat la causa determinant de l'acostament del museu al gran públic.

Les exposicions temporals sovintegen en les programacions de gairebé tots els museus. És un fet incontestable. La seva generalització en els centres museístics ha estat massiva, la qual cosa ha propiciat fins i tot la creació d'empreses especialitzades en muntatges d'exposicions que les ofereixen en règim de lloguer. D'altra banda, institucions diverses, públiques i privades, usen sales de museus per «exposar-hi» les seves creacions. Els museus han esdevingut l'aparador desitjat fins i tot per a actuacions i presentacions del sector de la indústria. Aquest és un fet positiu, perquè ha permès la plena integració d'aquests centres en el seu entorn social.

Museu de Juguets
(Figueres).

Per bé que la proliferació de vegades desproporcionada d'aquest tipus de manifestacions ha tingut conseqüències molt positives per a la dinamització i la capacitat d'atracció dels museus, el cert és que no han faltat veus contràries, sobretot quan es tracta, per exemple, d'avaluar els riscos que suposen per al patrimoni artístic determinats projectes d'exposicions temporals, sovint itinerants. Perills que es relacionen directament amb la conservació dels objectes mobles, sotmesos a canvis de clima, amb estades perllongades en un o més indrets, i subjectes a inseguretats de tota mena, des de deterioracions a causa del medi fins a danys per accidents de transport o agressions d'ordre vandàlic. Genèricament, aquesta no és la problemàtica, ben segur, que afecta els museus de les comarques de Girona, tot i que alguns d'ells han dut a terme exposicions de notable complexitat en l'àmbit de la conservació i protecció del patrimoni cultural.

Museu Comarcal
de la Garrotxa (Olot).
Sala Oberta, sala d'exposicions
temporals. Exposició
«Olot anys 50», 1994.

A més del profit dinamitzador i d'atracció, és probable que les exposicions temporals hagin aportat beneficis ben palesos a molts museus en forma d'infraestructura, de

Museu Nacional d'Arqueologia de Catalunya (Girona).
Exposició «El primer museu de Girona», 1997.

continguts reconvertits i exposats després en les sales permanents i d'intercanvis amb altres centres museístics. Encara avui són un recurs molt utilitzat amb finalitats formatives i lúdiques. L'art de l'exposició és, sens dubte, la principal aportació de la moderna museologia, i sovint és tingut com un referent principal a l'hora de fer balanç. Així mateix, les exposicions temporals, sobretot les grans exposicions que organitzen algunes de les principals institucions museístiques, tenen un clar component de prestigi per a la institució que les promou més enllà de la seva estricta utilitat.

Si bé es conserva el catàleg que sol acompanyar-les, sovint es qüestiona la conveniència d'una potent inversió en una activitat fugissera com és una mostra temporal, sigui de caire historicista o temàtic, a banda dels factors de risc esmentats més amunt. En tot cas, la línia que més s'ha donat i es dona als museus de les comarques de Girona és la de les mostres d'una part o un aspecte de les col·leccions del museu, amb l'objectiu d'actualitzar-les i de posar-les a l'abast del públic, malgrat que també han estat freqüents les exposicions temàtiques sobre aspectes del patrimoni, de la història i de la vida locals.

Quin futur espera a les exposicions temporals? Tot i les contingències que caldrà continuar assumint dins un concepte no elitista i dessacralitzat dels béns patrimonials, l'ús d'aquests béns ha de seguir, a parer meu, al servei de la societat. Els museus continuaran programant mostres temporals com a factor clau de dinamització i de coneixement dels continguts museogràfics per part de tothom, moltes vegades de difícil accés o allunyats del gran públic. La instal·lació museogràfica té els avantatges —que caldrà seguir utilitzant en el futur— de la interdisciplinarietat i de la multiplicitat expressiva. Llenguatges diversos en diferents suports permeten assolir uns altíssims nivells d'expressió, impossibles d'aconseguir amb altres metodologies. Alhora, les exposicions temporals contribueixen i hauran de contribuir a fer conèixer els centres museístics més enllà del seu entorn immediat, amb noves propostes de continguts atractius al visitant i amb nous plantejaments museogràfics. Els professionals dels centres museístics haurem de saber trobar l'equilibri just entre l'ús dels mitjans tècnics a l'abast i la disponibilitat del marc econòmic, tenint present sempre que el protagonista de la història és el ciutadà, l'usuari, al qual cal adreçar mitjançant les exposicions temporals o qualsevol altra instal·lació continguts museològics accessibles, concebuts amb el màxim rigor i objectivitat, plaents i de fàcil comprensió.

Pere Freixas és historiador de l'art
i director del Museu d'Història
de la Ciutat de Girona.